

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

46. de Forma

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

Cic. ibid.

totam rem nugatoriam esse. Si enim in extu aliqua vis, quæ declaret futura, necesse est eam, aut cum rerum natura esse coniunctam, aut conformari quodam modo numine Deorum. Atqui diuinarum rerum natura tanta, tamque præclara in omnes partes, motusque diffusa, quid habere potest commune? non dicam gallinaceum fel, (sunt enim, qui vel argutissima hæc exta esse dicunt,) sed Tauri optimi iecur, aut cor, aut pulmo, quid habet naturale, quod declarare possit, quid futurum sit? Infinita contingunt etiam in civilibus causis similia, in quibus oratores, & falsas naturæ naturalium causas confutare, & veras statuere necesse est. Alias eum nihil opus est parcis in istis versari debent. Liberior hæc aliquantò seruantur historici, etiam qui res civiles describunt, data occasione defectionum Solis & Lunæ, ætus maris, eluisionum, pestilentie, incendiõrum, & ceteri eiusmodi causas requirunt. Sed Physicorum est, qui ex instituto res tractant, pleniorẽ de causis naturalibus instituere sermonem. Familiare est item in rebus artefactis, opera ab opificibus, libros ab authoribus, vrbes à fundatoribus, omnia denique inuenta à suis inuentoribus commendare. In civilibus verdè causis, & ceteris orationibus, rerum, factorum, virtutum, vitiõrum, affectuum, euentorumque omnium causas indagare, proferre, enucleare. Ex his enim oritur non puerilis quædam, sed gravissimis aucta sensibus amplificatio: si modò germanæ cuiusque rei causæ assignentur. Tum verdè si multa sint adiuvantes simul conglobatæ, gravem, & erectam maiestate faciunt orationem. Ducta est à causis efficientibus hæc Ciceronis amplificatio in Verrem: Agunt eum præcipitem pœnæ civium Romanorum, quos partim securi percussit, partim in vinculis necavit partim implorantes iura libertatis, & civitatis in crucem sustulit. Rapiunt eum ad supplicium Dii patrij: quod iste vnus inuentus est, qui è complexu parentum abreptos filios ad necem duceret: & parentes pretium pro sepultura liberum posceret. Religionem verdè, ceremoniasque omnium factorum, sanorumque violatæ, simulachraque Deorum, quæ non modò ex suis templis ablata sunt, sed etiam iacent in tenebris ab isto reclusa, atque abdita, consistere eius animum sine furore, atque amentia non sinunt. Item: Nihil te nocturnum præsidium palatij, nihil vrbis vigilia, nihil timor populi, nihil con-

Cic. act. 2. in Verr.

sensus bonorum omnium, nihil se minutissimus habendi senatus locus, nihil horum ora, vultusque mouerunt?

11. in Carib.

De Formæ.

CAPVT XLVI.

EXcellens quidpiam est, & (vt ait Aristoteles, ἄριστον, ἀγαθὸν ἐν ἑαυτῷ) forma, per quam res est, id quod est, & ab vnoquoque discernitur. Forma formarum est, vt Prisme gisti philosophia liquet, verbum diuinum, cuius scintilla quædam sunt formæ omnes, quæ rebus insperatè eis essentiam, & vim quandam mirificam imperciuarur. Quæ si oculis paterent, quantum sui excitarent admirationem! verum, quæ nostræ cognitionis est tenuitas, vix vnã ex infinitis nouimus, vmbra quædam, & vestigia formarum confectari cogimur. Duplex autem est forma, vna quidem inanima, quæ cognosci satis non potest: Altera species quædam externa, & rei compositio, seu figura, de qua frequentius loquantur oratores. Qualis erat terra incomposita, talis res sine forma: Istius deinde compositionis, atque ornatus gratia plurimum in se deriuauit dignitatis. Hanc formæ pulchritudinem disertè commendat Diuus Ambrosius. *Erat incomposita, quia nuda gignentium, nec thoris herbosa reparum, nec opaca nemoribus, nec læta segetibus, nec vmbrosa supercilij montium, nec odora floribus, nec grata vinetis. Merito incomposita, quæ ornatibus indigebat, cui deerant vitium lecta gemmantium. Ostendere enim voluit Deus, quia nec mundus haberet gratiam, nisi eum vario cultu operator ornasset. Cælum ipsum intextum nubibus, horrorem oculis, mortitiam animis excitare consuevit. Terra imbribus madefacta fastidio est, maria procellis turbata, quos non incutiunt metus! Pulcherrima est rerum species. Ductum est item à forma nobilitate hoc, quod sequitur argumentum. Animam habes Dei signatam caractere, hanc igitur Deo reddere debes, quod plenius explicat Theodotus in Epitome. *Ἐπὶ τῷ προκομιδέντῳ νομίμα. τὸ ὀκῆμῳ εἶπεν, οὐ τίνος τὸ κτῆμα, ἀλλὰ τίνος ἢ εἰκῶν καὶ ἐπιγραφῆς. Καὶ τὰ ὀκῆμα οὐ ἔστιν, ἐκείτω δὸδν. οὐτῶ καὶ ὁ πτωχὸς ἐπιγραφῆς μὲν ἔχει διὰ Χριστοῦ τὸ δῶ-**

Arist. lib. xi. Physic.

D. Amb. Hexam. l. xi. c. 8.

Theod. in Epitome.

ὄνομα τῷ θεῷ, τὸ δὲ πρῶτον ὅτι εἶδον.
 Vt in numismate, inquit, Casariano, quod Domino oblatum est, quæ sicut ipse non cuius esset possessio, sed cuius esset imago, & inscriptio, ut illi redderetur. Sic fidelis signatus est à Christo, Dei nomine, spiritum vero habet Dei imaginem. Ex quo infert Deo reddendum esse. Raro ab istis formis intrinsecis, quæ ignotæ sunt, sed ab extrinsecis, quæ videntur, argumenta ducunt oratores.

D. Amb.
 Hexam. l. 6.
 6.9.

Sic hominem à figura, & specie corporis commendat D. Ambrosius. *forma tamen humani corporis est venustior, statur erectus, & excelsus, ut neque enormis proceritas sit, neque vilis, & abiecta pusillanimitas, tum ipsa habitudo corporis suavis, & grata, ut neque belluina vastitas horrore sit, nec gracilitas tenuis infirmitati.* Ac primum omnium cognoscimus humani corporis fabricam instar esse mundi. Siquidem ut cælum eminet aeri, terris maria, quæ velut quædam membra sunt mundi: Ita etiam caput supra reliquos artus nostri corporis cernimus eminerè, præstantissimumque esse omnium, tanquam inter elementa cælum, tanquam arcem inter reliquas urbis mœnia. In arce autem hac, regalem quandam habitare sapientiam secundum Propheticum dictum. Quia oculi sapientis in capite eius: hanc esse cæteris ruriorem, & ex illa membris omnibus vigorem, providentiamque deferri. Quid enim robur, & validitas lacertorum proficiat, quid velocitas pedum, nisi capitis velut Principis sui imperialis quædam administraretur potestas. Ex hoc enim destituuntur vaiuversa, aut omnia fulciuntur. Quid agat fortitudo, nisi oculo duce utatur in prælium? Quid fuga, si desit obtutus? Carcer est totum corpus, tenebroso inhorrens siva, nisi oculorum illuminetur aspectu. Quod ergo Sol, & Luna in cælo, hoc sunt oculi in homine. Sol, & Luna duo mundi lumina: Oculi autem quædam in carne sýdera fulgent desuper, & inferiora elato illustrant lumine, nec patiuntur noctis quibusdam nos tenebris implicari, speculatores quidam nostri die, ac nocte excubant. Nam & ex sopore membris cæteris citius excitantur, & vigilantes circumspectant omnia, & cætera, quæ ille vit admirabilis fufus proflequitur. Familiarissimum est ex hoc loco retum corporeatam tam naturalium, quam arte factarum descriptiones nobilissimas trahere, ut plenius suo loco ostendemus. Videntur ut Ambrosium illud os, etiam Hirundinem, &

nidum à materia, & forma simul describat *Hirundo minuscula corpore, sed egregie pio sublimis affectu, quæ indiga rerum omnium, pretiosiores auro nidos struit.* Deinde legit enim festucas ore, easque luto illinit, ut conglutinare possit. Sed quia lutum pedibus non potest deferre, summitatem pennarum aqua infundit, ut facile his pulvis adhæreat, & fiat limus, quo paulatim festucas, vel minutus furculos sibi colligat, atque adhærere faciat. Hæc de materia, statim formam exhibet, & fabricam speciosam instar pavimenti complanatam, sine texturatum rimulis, ne teneris frigus irrepat.

De fine.

CAPVT XLVII.

Finis quidem exitu, caussarum vltima est, destinatione autè prima. Nam ut ex radice caudex, rami, folia, fructusque erumpunt: Sic ex fine tota vis, & ratio actionum humanarum existit. Nec sine causa Galenus *τὸ πρῶτον* nominat D. Chrysolomus ait imprimis cuique intelligenti considerandum esse finem, à quo si rerum omnium œconomia exierit, longè melior, & fortunatio erit, non modò in maioribus negotijs, sed in ijs etiam, quæ lenioris videntur momenti: *ὁ σωεὶς πρὸς τὴν ὑγίαν, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν, πρὸς τὰ ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν κακίαν, καὶ τὸ νόμον καὶ τὴν ἀνομίαν.* quod spectat illud Satyrici.

Finis cognitio cuiuslibet
 Galeni.
 D. Chrysolomus.
 orat. 3. de gloria.
 Pers. sat. 3.
 v. 69.

Et al. quid, quod tendis, & in quod dirigis arcum:
 An passim sequeris soruos, testaque, iustaque,
 Securus, quod pes ferat, atque ex tempore vivis

Iuvenit igitur imprimis in ijs, quæ tractantur rebus, finem accuratè cognoscere, quando ex eo prudens orationis distributio futura est. Sed evenit persæpè, ut siue propter ingenij, & iudicij imbecillitatem, siue ob prauos affectus, qui instar nubium clarissimo alioqui mentis sideri offunduntur, siue etiam ob infamam rebus humanis obscuritatem, ad finem hallucinemur, fictamque pro vero arripimus, ex quo magni, & infiniti errores pullulant.

Finis primus est vltimus hominum castorum nota esse debet qui aniquis cognis suis diffisillimus.

